

Kökler ve ortak bilinçaltı

Şamanizm benliğimizi, bizi, tam anlamıyla anlamamanın tek çıkar yolu...

ÖZGEN ACAR

Yeryüzünün belki de en "kadim" dini geleneği... Kökleri, modern insan Sapiens'in ortaya çıktığı ilk anlara dek iniyor. Eski Taş Çağı'nın ruh tapımı üzerine kurulu animistik inançları, zaman içinde Şamanizm'e doğru evrilmiş...

Hangimiz bir parça şaman değil ki? Bugün "yerin kulağı var" derken, yol kenarında ulu ağaca bezler bağlarken, türbelere adaklar verip el yüz sürerken, aslında hepimiz bir parça şamanız. Kent yaşamında unuttuğumuz, ancak köylerde hâlâ geçerliliğini koruyan daha pek çok inanç; ateşi su ile söndürmemek ya da akşam karanlığında belirli işleri yapmamak, hepsi binlerce yıllık ortak bir bilinçaltının yansımaları.

Ardında bıraktığı bin yıllara karşın, yaşamlarımızın birer parçası olmayı ısrarla sürdüren söz konusu inançların köklerine inmek, Şamanizm'i arkeolojik bulgular eşliğinde okumak için son derece ilgi çekici bir kitap...

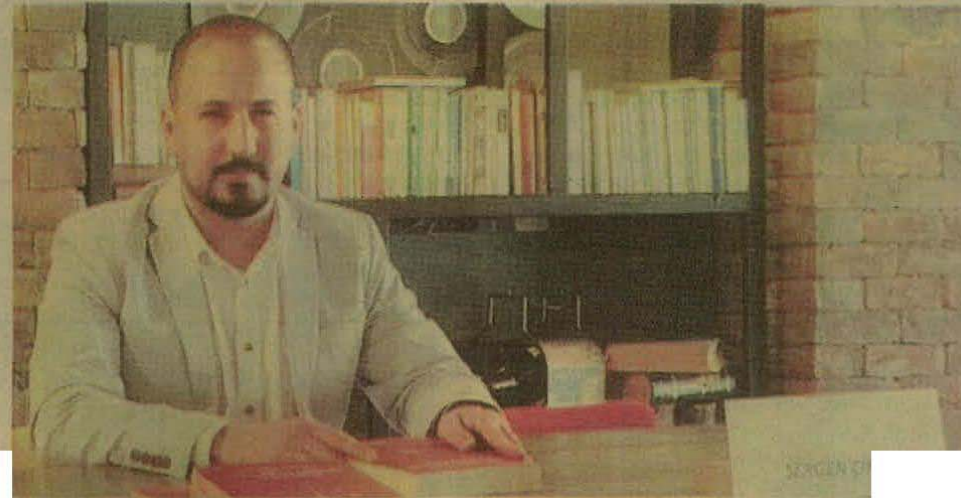
Yazar arkeolog olmasının verdiği bakış açısıyla Şamanizm'i evrimsel bir çizgide

incelemiş. Şamanizm'i genel kanının aksine yalnızca son birkaç yüzyılın etnografik verileri ile sınırlandırmıyor. Arkeolojik ve etnografik verileri kıyaslayarak, Sibiryalı halklarının tarihsel inanç yolculuğunu gözler önüne seriyor...

Kitap resmi tarih ezberlerimizden biri olan "Türklerin anavatanı Orta Asya'dır" söylemini de kırıyor... Altay kökenli halkların hemen hepsi gibi Türklerin de gerçek doğum yerinin Orta Asya bozkırla-

rında değil; Güney Sibiryalı ormanlarında aranması gerektiğini vurguluyor! Üstelik, erken devirlerden ortaçağ içlerine kadar uzanan Güney Sibiryalı kültürlerini de kronolojik bir biçimde ele alıyor.

Arkeolojik bulgulara, kimi noktalarda tarihi Çin kaynakları da eşlik ediyor: "Soğuk yurtda yaşarlar... Suyu ve ağaçlara kurban sunarlar. et yerler ve kımız içerler, kırmızı rengi kutlu sayar ve bir bayrak altında toplanırlar... Soylular başlarına siv-

ri başlıklar giyer, kadınlar omuzlarına, erkekler ellerine dövme yaparlar!"

ALEVİ-BEKTAŞI GELENEĞİNİN KÖKLERİ

Altay dağlarından çıkarılmış 2 bin 500 yıllık bir prenses mumyası, Çin kaynaklarında söz edilen betimleme ile kıyaslanmış. İskit prensesi, omuz dövme, kıyafeti ve süs eşyaları ile tarihsel kayıtları arkeolojik olarak doğruluyor. Kitap, bu tür pek çok arkeolojik bulguyu değerlendiriyor...

Arka kapakta yer alan şu satırlara özellikle yer vermek istiyorum: "Sibiryalı'da zaman farklı işler; akıp giden yüzyılların orada pek de önemi yoktur. Bu büyük kara parçasında toprak gibi, su gibi, zaman da âdeta donmuştur. Ağır aksak işleyen bu tarihsel zamanı aydınlatacak ve onu yeniden okunur hale getirecek kilit sözcük ise Şamanizm'dir."

Gerçekten de öyle, "Şamanizm" benliğimizi, bizi, tam anlamıyla anlamamanın herhalde tek çıkar yolu... Anadolu'yu var eden ruhu, Alevi-Bektaşî geleneğinin bin yıllar öncesinden kaynaklanan köklerini kavrayabilmek için "kilit sözcük" Şamanizm'dir!

Behçet Kemal Çağlar'ın vaktiyle Halkevi dergilerinde okuduğumuz, üzerinde derin derin düşünmemiz gereken dizelerini, yeri gelmişken paylaşmak isterim:

Toroslar'dan inerken

*Tabiatı tam görmek ve gelmemek amana,
Bir Tahtacı köyünde rastlamak bir Şaman'a,
Silkinmek on dört asrın tozlarından bir anda,
Toros'da, hizadan, gülebilmek Allah'a. ■*

Güney Sibiryalı Arkeolojisi ve Şamanizm /
Sergen Çirkin / **YKY** / 480 s. / Nisan 2019